

יעקב בחיר האבות

וכאן מקום אתי להסיר מעל יעקב אבינו, בחיר האבות, את לעג השאננים והבוז של גאיונים שהלעיזו עליו הגוים בכל הדורות, כאילו התנהג עם עשו אחיו באכזריות ובלי רגשי אחווה בסרבו להאכיל את הרעב לחם ולהשקות את הצמא מים. ואומות העולם מונים את ישראל עד עצם היום הזה, שמקור השראתינו הוא האכזריות של יעקב שאטם אוזנו מזעקת דל, ושעשו, מקור השראתם, הוא צדיק גמור שנפל קרבן לנוכלות ורמאות אחיו. האם באמת נמנע יעקב מלעזור לאחיו בשעת מצוקתו? ואם כך היו פני הדברים מדוע לא נטל עשו הרשע את האוכל בחוזקה ובעל כורחו? ומי היה מאשימו על זה? אדרבה ואדרבה, הכל היו מצדיקים ומשבחים אותו ומגנים את יעקב אשר מנע טוב מאחיו.

אוצר החכמה

ועוד, אינני מכיר שום יהודי שהיה נוהג כך, בבוא שונאו הכי גדול ומבקש ממנו לחם לאכול ומים לשתות שלא היה מגיש לו מיד ובסבר פנים יפות. ואם זה לא נמצא בינינו בכל הדורות יכולים אנו להיות סמוכים ובטוחים שזה לא היה אצל אבותינו הקדושים, כי "מעשי אבות ירשו בנים".

אוצר החכמה

האם יעקב אבינו לא קיים ציווי של משה רבינו "לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ירך" (דברים טו ז) ?

האם יעקב אבינו לא קיים את ציווי של ישעיה הנביא "הלא פרוס לרעב לחמך... ומבשרך אל תתעלם" (ישעיה נח ז) ?

האם יעקב אבינו לא קיים עצתו של שלמה המלך "אם רעב שונאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים" (משלי כה כא) ?

האם יעקב אבינו לא קיים את דברי חז"ל, "מפרנסים עניי נכרים עם עניי ישראל" (גיטין סא.) ?

לא ולא, לא נהיה כדבר הזה ולא נשמע כמוהו מאז היות ישראל לעם, ולעולם לא יהיה ולא יישמע כדבר הזה בינינו.

עכשיו, לומד יקר, שים לב ועיין היטב וירווח וינעם לך. כל פרשת סיפור מכירת הבכורה נאמרה בנוסח עבר מסודר: בראשית כה (כו) "ויגדלו הנערים ויהי עשו איש יודע ציד, (כת) ויאהב יצחק את עשו, (כט) ויזד יעקב נזיד ויבוא עשו מן השדה, (ל) ויאמר עשו אל יעקב הלעיטני, (לא) ויאמר יעקב מכרה כיום, (לב) ויאמר עשו הנה אנכי הולך למות, (לג) ויאמר יעקב השבעה לי... וישבע לו וימכור את בכורתו, (לד) ויאכל וישת וילך ויבז עשו את הבכורה. רק פועל אחד בולט בְּשׁוֹנוֹתוֹ (פסוק לד), "ויעקב נתן" לעשו לחם ונזיד עדשים". כאן התורה עברה לדבר בעבר מוקדם. וכדברי רש"י שהבאנו למעלה: "אמנם כאשר ירצה לספר ענין אשר התחיל ונודמן קודם הענין שסופר לפניו... הנה אז ישתמש בפועל עבר גרידא, ולעולם בקדימת השם אל הפעל". נמצאנו למידים שקודם העניין של מעלה, באותו רגע שעשו אמר "הלעיטני נא מן

האדום האדום הזה כי עיף אנכי", אפילו לפני שהתחילו לדבר על הבכורה נתן יעקב לעשו לאכול ולשתות. והתורה חיכתה לספר את הדבר רק בסוף כדי לגלות את גודל הביזוי שביזה עשו את הבכורה, שאחרי שהוא אכל ושבע ודשן, ואחרי שמילא כריסו בזלילה וסביאה, ושלא היה אנוס על פי הרעב והצמא, השליך את הבכורה אחרי גוו כנצר נתעב וככלי אין חפץ בו.

ובאמת, היוצא מדברינו הוא שהנוכל והרמאי הוא עשו. וכשאביו קרא לו ואמר לו שילך לשדה לצוד ציד כדי שיברכו לפני מותו, אם היה בו שמץ של הגינות וישרות היה עשו צריך לומר לאביו, "אבא, אני יודע שאתה רוצה לברכני מפני שאני הבכור, אבל אינני הבכור, שכבר מסרתה לאחי יעקב". אבל אין זה דרכו של עשו, ומעשי אביהם ירשו הגויים, כדברי רש"י: "אף אילו גוזלים וחומסים ומראים עצמם ככשירים" (בראשית כו לד).

אכן לא היה כאן מקח וממכר אלא מסירה וויתור מצד עשו. "מכרה כיום את בכורתך לי" משמעותו מסירה, כמו וימכרם ביד אויביהם (שופטים ב יד) ולפיכך אין שום זכר לתשלום מצד יעקב אבינו. וראה בספר הכתב והקבלה באריכות, וינעם לך.

וגם בבבא קמא צב ע"א מודיענו רש"י את הכלל של עבר מוקדם: "א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא דאמור רבנן כל המבקש רחמים על חבריו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה... אמר ליה את אמרת מהתם ואנא אמינא מהכא ויתפלל אברהם אל האלקים וירפא אלקים את אבימלך ואת אשתו ואמהותיו [וגו'] וכתוב ויה' פקד את שרה כאשר אמר וגו'", ואומר רש"י: "פקד. מדלא כתיב ויפקוד את שרה וכתוב פקד משמע פקד כבר תחילה לאבימלך".

וכן בראשית לו ג: "וישראל אהב את יוסף מכל אחיו כי בן זקונים הוא לו ועשה לו כתונת פסים" הוא עבר מוקדם, שאין לומר שהוא המשך של הפסוק הקודם, שמפני שהביא יוסף את דיבתם רעה אהבו אביו. וראה גם כאן בספר הכתב והקבלה.

מרדכי היה בשושן קודם בוא אחשוורוש לשם

מרדכי כבר גר בשושן הבירה לפני שאחשוורוש הגיע לשם. וראה פירוש יוסף לקח למגילת אסתר של הגאון האדיר הר"ר אליעזר אשכנזי, וז"ל בפרק א סוף פסוק ב: בימים ההם כשבת המלך אחשוורוש... והתועלת הנמשך מהכתוב הזה לענין פרסום הנס הוא שמאז יודע מחשבות אדם הטה את לב המלך והעיר את רוחו להושיב כסאו בשושן מה שלא עשו המלכים הקודמים לו וכל זה להביאו אל המקום אשר שם מרדכי, הביא הנחש אצל החבר כמו שיתבאר עוד שקודם בוא אחשוורוש אל שושן היה מרדכי שם כי על כן נאמר "איש יהודי היה בשושן ולא אמר ויהי איש כמו שנאמר ויהי איש מן הרמתים (ש"א א א) אבל אמר 'היה' כאילו אמר שמרדכי היה שם קודם לכן":